

Claus Emiel Livin

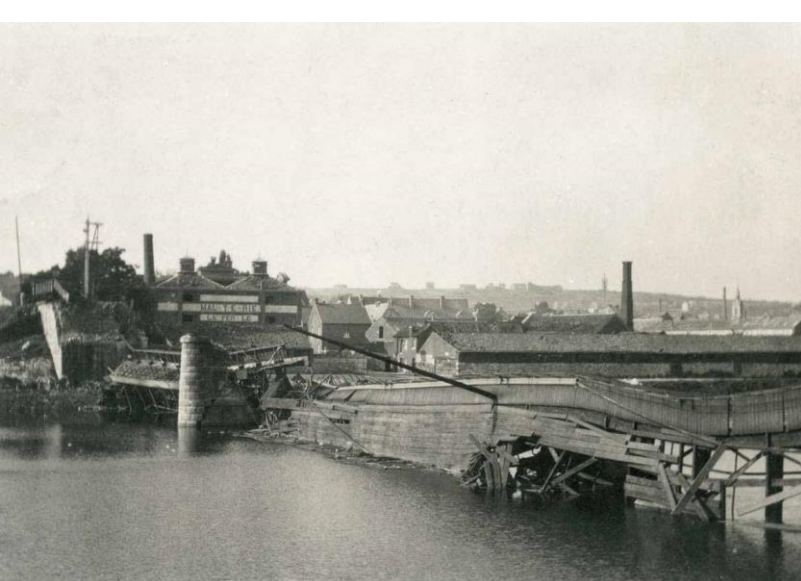
Emiel Livin Claus werd in Laarne geboren op 12 maart 1889 (1). Hij was het natuurlijk kind van Augusta Baetens (20 jaar oud, arbeidster). Toen zijn moeder op 2 januari 1895 te Laarne huwde met Cesar Leopold Claus werd Emiel Livin gewettigd als hun zoon (2). Zowel Augusta Baetens als Cesar Leopold Claus waren dagloners. Emiel huwde in Heusden op 28 mei 1914 met Rachel Flavie Stephanie Van der Schueren (3). Rachel en Emiel werkten in de fabriek. Na hun huwelijk woonden ze in bij de ouders van Rachel (Hippoliet Van der Schueren en Mathilde De Smet) aan de 'Laarnschesteenweg' (huisnummer 180) (4).

Emiel was als 'soldaat tweede klasse' van de lichte 1909 met stamnummer 108/53696 ingelijfd bij het 8ste Linieregiment (1ste Bataljon, 1ste Compagnie) (5 en 6). Bij de mobilisatie moest hij naar Laken. In de ochtend van 3 augustus kreeg het 8ste Linie het bevel de kazerne te Laken te verlaten om de kantonnementen rond Namen te bemannen. 's Avonds kwamen ze aan in Rhisnes. Andere gemobiliseerde lichten vervoegden hun eenheden op 4 augustus (7).

Op 5 augustus vertrok het 1ste Bataljon uit Rhisnes. Rond 16.40 u. kwamen ze aan in Hoei. De 1ste Compagnie kantonneerde op de linkeroever van de Maas. Vanaf de volgende dag werd het grootste deel van het bataljon (met Emiel) als 'Grote Wacht' gepost op de rechteroever van de Maas. Op 7 augustus had een kleine post van de compagnie van Emiel contact met een Duits escadron. De eerste gewonden vielen. Door Belgische troepenverschuivingen voelde de gehele 8ste Brigade zich geïsoleerd. Omdat op 10 augustus verschillende Duitse verkenners werden geseind, werden de 'Grote Wachten' dan ook op de linkeroever van de Maas teruggetrokken. (7)

Gedurende de volgende dagen veranderde de situatie weinig. Hier en daar werden Duitse patrouilles verrast. De Duitse druk nam toch toe. Vanaf 14 augustus werd de situatie onhoudbaar. Het opperbevel besliste om de Maasbruggen in Hoei te laten springen. Om 23u00 begon de terugtocht westwaarts. Het 8ste Linieregiment trok terug naar Seilles. Emiel wachtte op 16 augustus met zijn bataljon te Seilles de gebeurtenissen af. De 1ste (met Emiel) en de 2de compagnie moesten troepen in Velaine aflossen. Ze bleven er enkele dagen. Op 19 augustus begon de grote

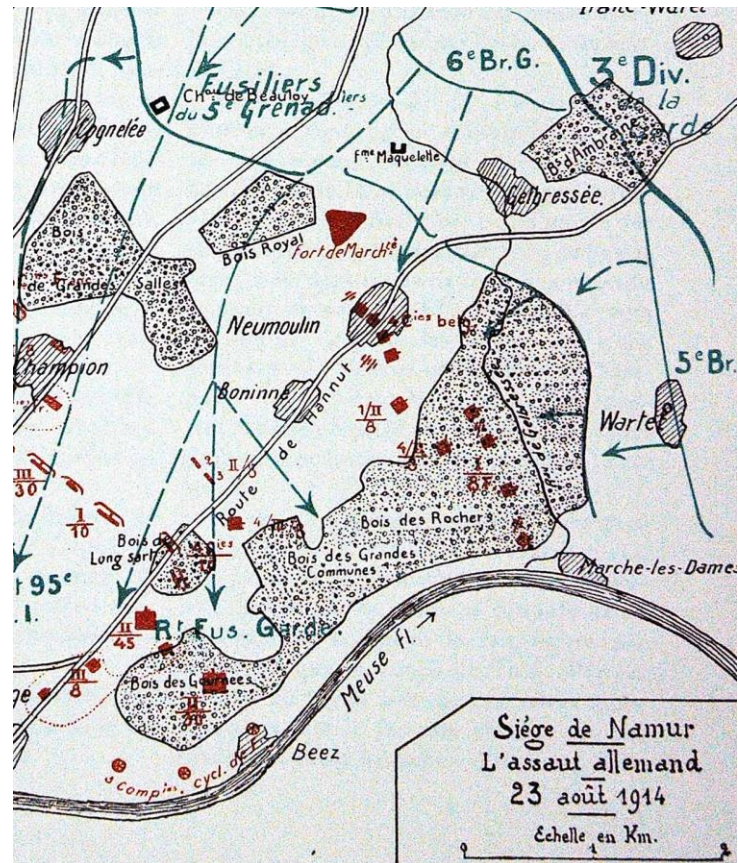
Duitse aanval. Emiel vocht te Velaine. Een kleine post bood felle weerstand aan het bos van Sisoulle. Rond 09u00 u. trokken de 1ste en de 2de Compagnie op bevel terug op Vézin. Daar kwamen ze onder de bescherming van de forten. (7)

De opgeblazen spoorwegbrug bij Hoei (7)

Op 20 augustus bleef het 8ste Linie als algemene reserve in Namen. Toen de Duitse aanval de vooruitgeschoven Belgische posities had verpletterd, werd het 1ste Bataljon 's anderendaags als reserve naar de meest bedreigde plaatsen gestuurd. Rond 17.30 u. kwam het 1ste Bataljon per vrachtwagen aan op de weg naar Leuven. Emiel werd met zijn 1ste Compagnie als versterking naar het Bois Royal gestuurd. (7)

Situatieschets rond Namen: het Bois Royal en het fort van Marchevelette (8)

Op 22 augustus kreeg het fort van Marchevelette nog heviger bombardementen te verduren. De 1ste Compagnie moest in dekking blijven. Het 1ste Bataljon hield de Duitse vooruitgang eerst tegen. Maar een goed gericht bombardement trof hun loopgraven zodat de Duitsers verder konden oprukken. Uiteindelijk moest het overblijfsel van de 1ste Compagnie dat stand had gehouden, zich ook terugtrekken. De algemene situatie van het Belgische leger rond Namen werd (zeer) kritiek. Het hele front dreigde in te storten. Op 23 augustus trok het grootste deel van het 1ste Bataljon (zeker met Emiel) weg uit Namen. Ze werden beschoten maar ze konden toch Saint-Servais (ten westen van Namen) bereiken. De hele situatie was op 24 augustus zeer onoverzichtelijk. Alhoewel bepaalde eenheden zich konden hergroeperen was het 8ste Linieregiment in feite verspreid over de hele streek. Delen van de compagnie van Emiel waren op die dag betrokken bij de Slag van Warnant (ten zuidoosten van Namen). Of Emiel daar ook was, was onmogelijk te bepalen. (7)

Op 25 augustus verzamelde het grootste deel van het 8ste Linieregiment rond Mariembourg en Couvin. Het regiment kon ontsnappen aan de omsingeling en kon de Franse linies bereiken. Verschillende colonnes werden gevormd. Rond 23.00 u. kwamen ze aan in Auvillers. De loden zon, de vervormde wegen en het gebrek aan eten en drinken maakten de mars van 50 km tot een helse tocht. Zonder beschutting sliepen de uitgeputte soldaten onder de blote hemel onder een fijne regen. (7)

Enkele uren later (om 03.00 u.) moesten de soldaten te voet verder trekken naar Liart. De mars van 15 à 20 km duurde de hele morgen... zonder eten, zonder drinken, vermoeid, met bloedende voeten. In afwachting van de samenstelling van de treinen bivakkeerde het 8ste Linie in de weiden. De rust was een echte weldaad.

De eerste trein vertrok om 19.00 u.; de laatste echter pas om 01.00 u. 's nachts. De eerste treinen kwamen 's anderendaags in de avond aan in Rouen; de laatste trein kwam echter pas aan op 28 augustus in de voormiddag. Na een lange, vervelende, lastige en vermoeiende treinreis kregen Emiel en de andere soldaten eindelijk wat rust. Het Franse leger bracht wat bevoorrading. (7)

Wat oorlogsvrijwilliger Deckers (9) op 24 augustus in zijn dagboek schreef, geeft aan wat deze soldaten meemaakten.

"Achtereenvolgens passeren we Calais, Boulogne, Pont-de-Brique, opnieuw Boulogne en Amiens om in Rouen aan te komen. Na een verblijf van 72 uur in een beestenwagen met 46 man als haringen in een ton kunnen we eindelijk de benen strekken."

Tot 31 augustus verbleven ze in Rouen. De soldaten kregen eindelijk wat rust op het kantonnement in Roncherolles. De hele 4de Legerdivisie werd naar Le Havre gebracht. In de vroege morgen van 1 september begon daar de inscheping. Zeven schepen brachten de divisie terug naar België. Op 3 september meerden de schepen aan: de soldaten ontscheepten.

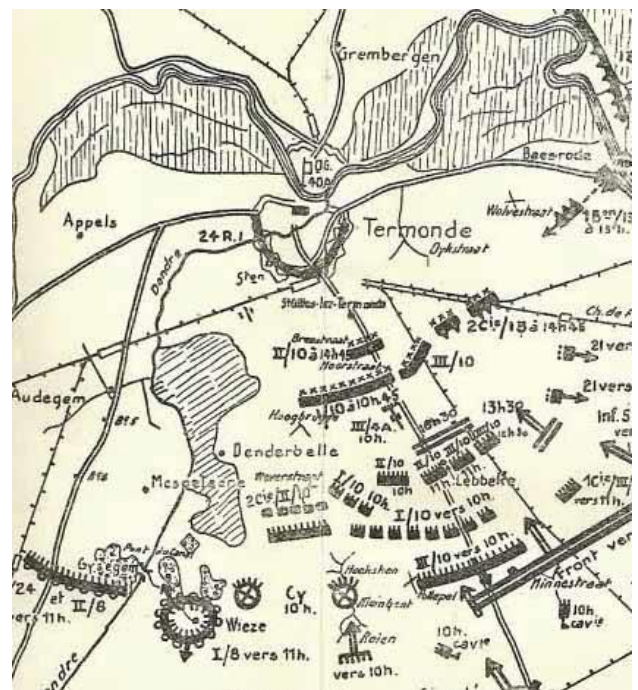
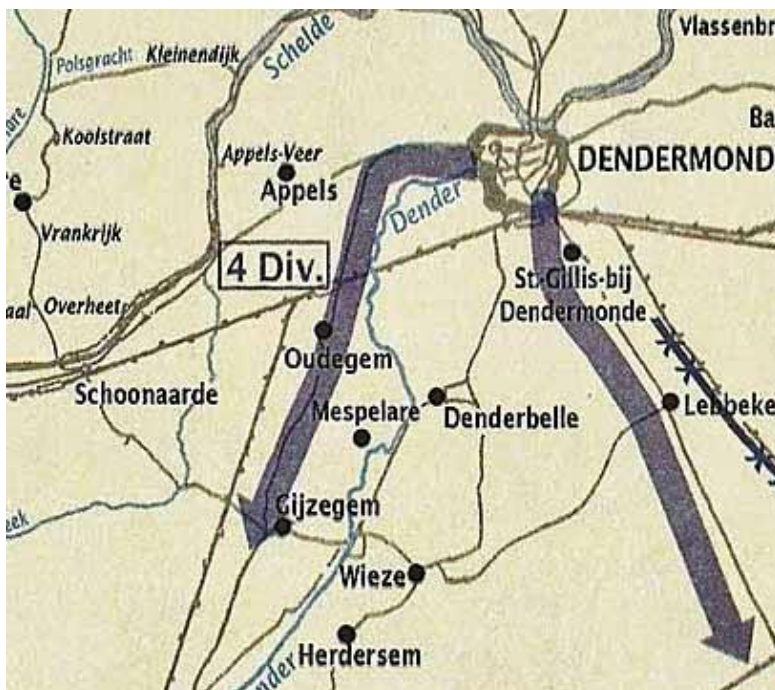
Soldaten van het 8ste Linieregiment werden uit Frankrijk overgevaren naar Oostende (10).

De volgende dag voerde de trein hen naar Temse. Op 5 september kwamen ze 's avonds aan in Kontich. De eenheden werden weer in staat van paraatheid gebracht. Door een gebrek aan soldaten was er echter één compagnie minder. Van 9 tot 12 september nam het 8ste Linie deel aan de tweede uitval van Antwerpen. Op 12 september trokken ze terug naar Rumst. 's Anderendaags bevond het 8ste Linie zich op de verzamelplaats ten zuiden van Putte. Het 1ste Bataljon werd gedetacheerd naar het bruggenhoofd van Muizen. Rond 18.00 u. moesten ze op

bevel terugtrekken naar de fortengordel. Rond 23.00 u. bereikten ze het vroegere kantonnement waar ze enkele dagen bleven. (7)

De 4de Legerdivisie bleef op 17 september als reserve: eerst in Kontich en later in Hemiksem. Afhankelijk van de omstandigheden konden ze dan snel ingrijpen op de één of ander oever. 's Anderendaags trokken ze naar de omgeving van Bazel en in de namiddag naar Waasmunster en Tielrode om de Durmelinie te verdedigen. In de vroege morgen van 19 september losten het 8ste en het 28ste Linie het 10de Linie af in Elversele. Tot 25 september bewaakten ze de Durmebrug. Een eerste contingent vrijwilligers kwam aan en een aanval werd voorbereid. (7)

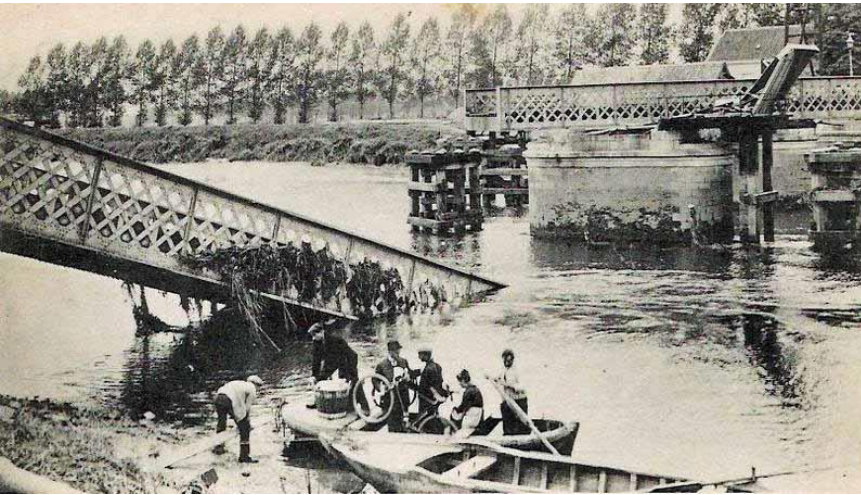
Op 26 september verliet het 8ste Linieregiment het kantonnement van Waasmunster. Emiel trok met het 1ste Bataljon naar Gijzegem. Twee andere bataljons bleven in reserve. Rond 08.30 u. werden ze tijdens de mars voorbij Oudegem beschoten. Emiel marcheerde met zijn soldatenmaten verder naar het zuiden. De Duitse beschieting maakte verschillende doden en nog veel meer gewonden. Het 1ste Bataljon met het 2de Bataljon als versterking kreeg sterke Duitse tegenstand. Rond de middag deed munitiegebrek het Belgisch vuur verzwakken. Emiel moest met de 1ste (en de 4de) Compagnie van het 1ste Bataljon terugtrekken op de spoorweg Gent-Mechelen. Het 1ste Bataljon hergroepeerde ten noorden van Oudegem. Het bataljon had bij deze aanval ongeveer honderd man verloren (gedood, gewond en vermist). Rond 14.30 u. werd het 1ste Bataljon afgelost.

Aanvalsplanning van de 4de Legerdivisie (links) (11) en de situatie ten zuiden van Dendermonde op 27 september 1914 (12)

Op 27 september meldten cavaleristen dat de Duitsers in Hofstade waren. Het 1ste Bataljon bleef Wieze verdedigen. Andere eenheden vielen met succes Herdersem aan. Rond 18.30 u. was het 1ste Bataljon nog altijd in Wieze. Ze leden dan al twee uur onder een bombardement. Om 20.00 u. mochten ze op bevel terugtrekken naar Zogge (8 km ten noorden van Dendermonde). Na een zeer lastige

nachtmars kwamen ze daar rond 03.00 u. aan. Tijdens de laatste septemberdagen rukten de Duitsers op ten zuiden van de Schelde. Het 8ste Linie bleef op de linkeroever van de Schelde. Tot 3 oktober lagen de soldaten ongeveer tussen Schoonaarde en Mariekerke. Op 4 oktober beschoten de Duitsers gedurende twee uur de loopgraven en de omgeving van de Scheldebrug ter hoogte van Schoonaarde. (7)

Scheldebrug in Schoonaarde: opgeblazen door het Belgisch Leger (13)

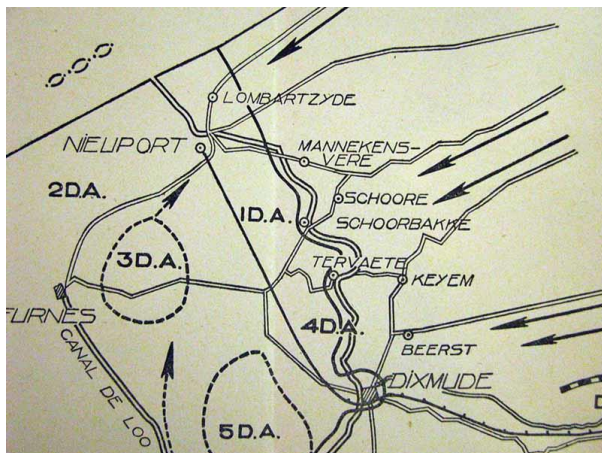
Omdat de Duitsers de rechteroever van de Schelde al hadden bezet tot in Oudenaarde vergrootte het gevaar dat de verdedigers van Antwerpen zouden afgesloten geraken. Enkele dagen heerste relatieve rust. Beschut door dichte mist staken op 7 oktober twee Duitse

bataljons de Schelde over één km ten oosten van Schoonaarde. Ze richtten er een bruggenhoofd in. Het 8ste Linie werd getroffen door een fel bombardement tussen Dendermonde en Grembergen. Bij zonsopgang verliet de 4de Legerdivisie zijn stellingen langs de Schelde. Het 8ste Linie trok op 8 oktober eerst naar Waasmunster en later op de dag naar Lokeren. 's Avonds trokken ze echter al terug naar het veerpont Terdonk over het kanaal Gent-Terneuzen. De uitputting en de onophoudelijke haltes door de uittocht van de bevolking zorgden er voor dat het een zeer lastige nachtmars was. Op 9 oktober lag het 8ste Linie op kantonnement in Kluizen. De hoop op rust was tevergeefs. Ze moesten de verdediging van het kanaal verzekeren. 's Anderendaags trokken ze al weer weg: via Aalter naar Gistel. Daar konden ze toch enkele dagen rusten. (7)

Vanaf 13 oktober verzekerde het 8ste Linie een vooruitgeschoven positie ten oosten van de IJzer. Er heerste complete rust. Maar dat was van korte duur. Op 15 oktober verlieten ze deze vooruitgeschoven stelling. Ze namen hun plaats in de slaglijn in. Het 1ste bataljon vormde de achterhoede en vervoegde bij valavond het volledige regiment in Stuivekenskerke aan de IJzer. Het 1ste Bataljon bleef voorlopig als reserve in Stuivekenskerke terwijl het 2de en het 3de Bataljon de IJzerdijk bemanden. Gedurende twee dagen werkten de soldaten aan de stellingen. Het gehucht Tervaete werd klaar gemaakt om te verdedigen. Tegelijk werden verkenningsoopdrachten uitgevoerd. Op 18 oktober begon de Duitse aanval. De IJzerslag was begonnen. (7)

Hevige gevechten braken uit. De uiteengeslagen bataljons die Keiem ontvlucht waren voor het Duitse vuur, hergroepeerden in Oud-Stuivekenskerke. In de nacht van 18 op 19 oktober was het 1ste Bataljon van het 13de Linie belast met de eigenlijke aanval om Keiem te heroveren. Het 1ste Bataljon van het 8ste Linie (met Emiel) was belast met de algemene ondersteuning van de aanval op Keiem. De verschillende compagnies bewaakten de westelijke dorprand en de weg van Tervaete. De operatie mislukte echter.

Op 19 oktober deed een kanonnade de strijd weer in volle hevigheid losbarsten. De Duitsers bereikten snel Keiem en ruimden de Belgische tegenstand gemakkelijk op. De Duitse artillerie beschoot dan de weg van Keiem naar Tervaete (de enige terugweg naar de IJzer). Veel eenheden moesten wijken en de situatie verplichtte de kolonel het gevecht af te breken. Emiel moest met zijn 1ste Compagnie de aftocht beschermen. Het Duitse artillerievuur en de talrijke grachten die niet konden overgestoken worden maakten deze terugtocht in open veld tot een echte ramp voor de Belgische soldaten. De mars was traag en lastig omdat de soldaten vaak tot hun middel wegzakten in de modder. (7)

Situering van Keiem en Tervaete (links) (14) en (oud-)Stuivekenskerke (rechts) tussen Diksmuide en de Noordzee (15)

's Avonds had de 4de Legerdivisie geen voorposten meer op de rechteroever van de IJzer. Het 1ste Bataljon verloor bijna de helft van de manschappen: van de 816 soldaten die in de avond van 18 oktober waren vertrokken waren er in de namiddag van 19 oktober nog 435 aanwezig op het appel in Vicogne. Op 20 oktober lag het 1ste Bataljon van het 8ste Linie in reserve in het kasteel van Vicogne. Een hevig Duits bombardement en de aanwezigheid van een massa infanterie in de buurt van IJzer deden een nachtelijke aanval vermoeden. (7)

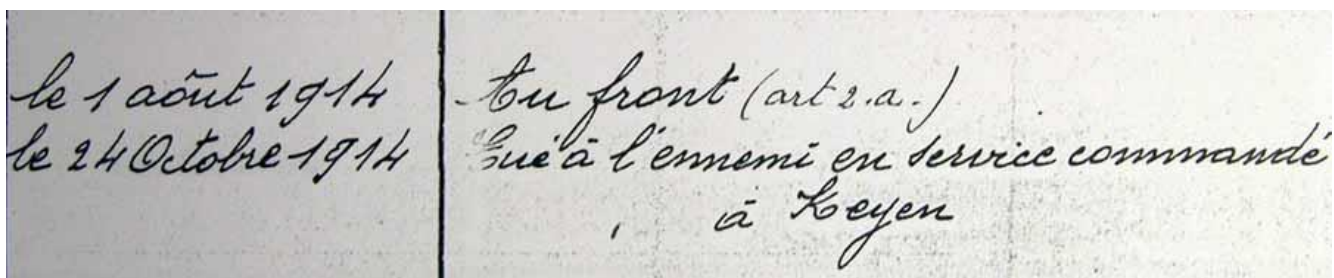
Op 21 oktober lagen de stellingen op de IJzerdijk onder Duits artillerievuur. De soldaten ondergingen deze hel ondanks de gevoelige verliezen door de ongenadige beschietingen. De IJzer maakt ten noorden van Tervaete een bocht. De soldaten die deze stelling moesten verdedigen bevonden zich in een zeer nadelige positie: ze werden immers langs alle kanten onder vuur genomen. Er heerste een enorme verwarring. De volgende nacht (van 21 op 22 oktober) verlieten de Duitsers Keiem om op te rukken naar de IJzer. Duitse soldaten ontdekten de voetbrug over de IJzer en verrasten volledig de Belgische soldaten die daar waren gelegen. Paniek brak uit! Omdat het aantal Duitse soldaten op de linkeroever toenam was een tegenaanval absoluut noodzakelijk. Het 1ste Bataljon dat in Vicogne in reserve lag, moest de geplande aanval ondersteunen. (7)

Om 07.00 u. (22 oktober) verliet het bataljon Vicogne. In de vlakte die door ontelbare grachten wordt doorkruist, begonnen ze een lange en lastige mars om de Duitsers te benaderen. Van zodra ze in het schietbereik kwamen brak het Duitse vuur elke poging om vooruit te komen. Iedereen deed zijn best maar het 1ste en het 3de Bataljon konden de Duitsers niet terugdringen. De hulp van een compagnie Karabiniers was ook tevergeefs. Ondanks verwoede pogingen konden de Duitsers

niet worden verdreven en bleef het aantal vijandige soldaten op de linkeroever van de IJzer altijd vergroten. Intens Duits artillerievuur stelde een nieuwe geplande tegenaanval van het 8ste Linie uit. Pas bij valavond staken de soldaten de bajonet op het geweer en kwamen ze uit hun beschermende posities. Plots weerklonken Duitse salvo's. Het geratel van mitrailleurs domineerde het geheel. Ondanks de talrijke gaten die in de Belgische rangen vielen, verloor de vijand terrein tegenover het oprukkende 8ste Linie. Vijandelijk vuur trof hen echter in de flank. In de vallende duisternis trokken ze verder over het moeilijke terrein. Ze konden de IJzerdijk bereiken. De situatie bleef echter onoverzichtelijk. Inlichtingen over de algemene situatie ontbraken. Veel officieren waren uitgeschakeld: er heerste verwarring. In Tervate brandden de boerderijen en de huizen. De dijk lag bezaaid met de brokstukken en lijken: Belgische en Duitse doden dooreen. Talloze gewonden kreunden en smeekten tevergeefs om hulp. Hulp bieden was echter onmogelijk: een zeer tragische situatie. 's Nachts probeerde men de verspreide eenheden te hergroeperen, strategische punten te bemannen en de gewonden af te voeren. Geïsoleerde groepjes hielden stand tegen een overmacht. Rond 21.00 u. mochten de eenheden van het 8ste Linie zich terugtrekken naar het kasteel van Vicogne. (14)

's Anderendaags verplichtte Duits artillerievuur de Belgische infanterie Stuivekenskerke en Vicogne te verlaten. Omdat de genietroepen drie uur later ongehinderd de klokkentorens van Stuivekenskerke konden vernielen, besloot de commandant om Vicogne en Stuivekenskerke weer in te nemen. Omdat de Duitsers in de nacht van 23 op 24 oktober een bootbrug over de IJzer hadden geslagen, had het grootste deel van een reservedivisie kunnen oversteken. De poging liep uit op een mislukking. Uiteindelijk begon enkele dagen later de onderwaterzetting van de IJzervlakte. Daardoor stopte de Eerste Slag om de IJzer. (14)

Wanneer Emiel sneuvelde 'en service commandé' is niet met zekerheid vast te stellen. Twee bronnen spreken mekaar immers tegen. Omdat er geen overlijdensakte werd opgesteld, sprak de Rechtbank van Eerste Aanleg op 2 juli 1924 een vonnis op rekwest uit dat het 'volgens bijgaande stukken het voor vaststaand dient gehouden dat' Emiel Livin Claus sneuvelde te Keiem op 20 oktober 1914. Dit vonnis werd opgetekend in de Burgerlijke Stand van Heusden (16). Volgens het 'legerdossier' sneuvelde Emiel echter op 24 oktober. De eerste datum lijkt mij nochtans het meest aannemelijk te zijn. Op 19 oktober werd 's avonds immers appel gehouden en tegelijk klopt de vermelde plaats met de felle gevechten waaraan Emiel deel nam.

le 1 août 1914
le 24 Octobre 1914

au front (art 2. a.)
tué à l'ennemi en service commandé
à Loeyen

Fragment uit het 'legerdossier': op 1 augustus 'aan het front' en gesneuveld op 24 oktober 1914 (5)

De begraafplaats van Emiel is onbekend. Emiel kreeg geen frontstrepn toegekend (5). De gedenksteen aan Tervatebrug herinnert aan de felle slag die hier werd gestreden. de muur van de kerk van Oud-Stuivekenskerke herinnert een gedenkplaat aan de gesneuvelde soldaten van het 8ste Linierement.

De gedenksteen aan Tervatebrug (links) en de gedenkplaat in de kerkmuur (rechts) als herinnering aan de felle strijd en de gesneuvelde soldaten van het 8e Linierement (foto's Luc Donners, 2004)

De hele oorlog lang bleven Stuivekenskerke en Tervate Duitse voorposten. Via loopbruggen konden de soldaten de IJzer oversteken. Rondom hen zagen ze dan het overstroomde gebied tussen de IJzer en de Frontzate (de spoorwegberm Nieuwpoort – Diksmuide).

Loopbrug over de IJzer ter hoogte van het gehucht Tervate (17)

Collectie H. Declerck

Op 29 januari 1915 werd te Heusden een dochter geboren: Augusta Rachella Claus. Op 18 maart 1917 stierf de vader van Rachel. Een jaar later stierf Rachel zelf (16 januari 1919). Op 8 november 1919 vertrokken de 4 jaar oude dochter van Emiel en zijn schoonmoeder Mathilde naar Gentbrugge (18).

Noten

- ¹ Burgerlijke Stand Laarne, Geboorteakte 1889/32, Rijksarchief Beveren, microfilm 1768216 item 2
- ² Burgerlijke Stand Laarne, Huwelijksakte 1895/1, Gemeentelijk Archief Laarne
- ³ Burgerlijke Stand Heusden, Huwelijksakte 1914/17, Gemeentelijk Archief Destelbergen
- ⁴ Bevolkingsregister Heusden 1910-1920, boekdeel 1 f° 237, Gemeentelijk Archief Destelbergen
- ⁵ DHRG - HRA-E/N Arch. Evere, dossiernummer 3212831
- ⁶ <http://www.wardeadregister.be/nl/content/claus-2> (geraadpleegd op 8 april 2017)
- ⁷ Voilà les 8eme, 28eme de Ligne et 8eme de Forteresse pendant la guerre 1914 – 1918, Koninklijk Legermuseum, Au-9358
- ⁸ La Belgique et la Guerre III, Les opérations militaires. Koninklijk Legermuseum Brussel
- ⁹ Gysel A (1999), *Deckers' dagboek 1914-1919, Notities van een oorlogsvrijwilliger*, Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent
- ¹⁰ Fotoverzameling van het Koninklijk Legermuseum, Brussel
- ¹¹ Willy Van Damme's Weblog
(<http://willyvandamme.wordpress.com/2014/01/24/paul-putteman-de-slag-om-dendermonde-van-september-1914/>)
- ¹² Willems R. (1936), *Dendermonde 1914. 20ste Linierregiment*
- ¹³ Forum Eerste Wereldoorlog
(<http://forumeerstewereldoorlog.nl/viewtopic.php?t=15367>) (geraadpleegd op 20 december 2014)
- ¹⁴ Le 8eme Régiment de Ligne à l'Yser, Koninklijk Legermuseum Brussel, Au-9358
- ¹⁵ Le Goffic, C. (1915), *Dixmude, un chapitre de l'histoire des Fuseliers Marins*
- ¹⁶ Burgerlijke Stand Heusden, Overlijdensakte 1924/26, Gemeentelijk Archief Destelbergen
- ¹⁷ Verzameling Herman Declerck (Pervijze)
- ¹⁸ Bevolkingsregister Heusden 1910-1920, boekdeel 1 f° 237, Gemeentelijk Archief Destelbergen